מפניני הפרשה - מאמר

על התלהבות והתקדמות בעבודת ה'

בפרשת אמור עוסקת התורה בכל המועדים כסדרם, כשיום הכיפורים מופיע כחלק מהם. אולם בפרשתנו מקדישה התורה פסוקים רבים ליום הכיפורים לבדו ומדברת בהרחבה יתירה על עבודת הכהן הגדול בזה היום ועל ענייני של היום כיום כפרה וטהרה. מלשון הכתוב נראה שפרשת יום הכיפורים נקשרת מבחינה כרונולוגית לסיפור מותם של נדב ואביהוא, המתואר בפרשת שמיני, והפרשות תזריע ומצורע שברובן עוסקות בעניין הטומאות - הרי הן כאילו נתונות בסוגריים. כך ניתן להבין מפירוש הרמב"ן.

"**טעם אחרי מות שני בני אהרן - כי מיד כאשר מתו בניו הזהיר את אהרן מן היין ומן השכר שלא ימות...אבל הקדים הכתוב האזהרות שהזהיר את ישראל שלא ימותו בטומאתם בטמאם את משכני אשר בתוכם, ואחרי כן כתב אזהרת היחיד**".

אולם נראה שניתן לראות באזכור בני אהרן כאן לא רק ציון כרונולוגי, ולא רק תמרור אזהרה, אלא פתיחה להכוונה חשובה בעניינו של יום הכיפורים.

הדבר פשוט שיום הכיפורים הוא יום הכפרה ויום הטהרה – טהרה מהטומאות וכפרה על העוונות – שהרי כך מפורש בתורה בפרק טז' ל': "**כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם**", אולם נראה שאין זו התכלית היחידה של היום הקדוש, אלא מבחינה מסוימת כל עצמן של הכפרה והטהרה לא באו אלא כמבוא לתכלית נעלה יותר - מהי?

מה היה חטאם של נדב ואביהוא? בסיפור המעשה כתוב שהקריבו אש זרה אשר לא ציווה ה', ובכל זאת חז"ל נחלקו במה חטאו ובשל מה מתו, ומצאו בכתובים רמיזות לדברים אחרים. הכתוב בתחילת פרשתנו - "בקרבתם לפני ה' וימתו" - הביא את רבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא בפסיקתא זוטרתא ויקרא דף מו לדעה שעל הקריבה מתו: "**בקרבתם לפני ה' וימתו. רבי יוסי הגלילי אומר על הקריבה מתו ולא על החקרבה וכן אמר רבי עקיבא**..."

אם כן, אש קודש ליהטה בתוכם והיא דחקה בהם להיכנס לפני ולפנים לקודש הקודשים. אבל שם בקודש אכלה בהם אש ה', ואותה להבת קודש של מטה כבתה באש של מעלה. השאלה העולה - האם מכך נלמד שהקיץ הקץ על החזון והרצון להיכנס לפני ולפנים (להתקדם עוד ועוד בעבודת ה')? באה פרשת יום הכיפורים ומורה, שלא הקיץ הקץ על החזון והרצון להיכנס לפני ולפנים, ורצון זה חשוב ורצוי לפני ה' יתברך.

אולם ה' יתברך מורה את הדרך כיצד ראוי לפעול: "**בזאת יבא אהרן אל הקדש**..." - בקיום מדוייק של תהליך כפרה וטהרה המפורט בכתוב אפשר לו להיכנס אל הקודש ולהקטיר קטורת כמצווה. ומדגישה התורה כאן "אחרי מות שני בני אהרן בקרבתם לפני ה' וימתו", ומבאר ב"אור החיים" שהדגשה זאת באה לומר ש"כבר מתו ולא השיגו מחשבתם להתקרב".

אין כאן רק ציון עובדה סתמית שמתו הבנים, אלא הטעמה שאת שהפצו להשיג לא השיגו, ואותה שאיפה להתקרב אל הקודש לא זכתה למימוש.

מכאן נלמד לקח חשוב שהרצון להתקדם בעבודת ה' רצוי מאוד בעיני ה' יתברך, וזו צריכה להיות שאיפתו של כל אדם מישראל, אולם: "**בזאת יבא אהרן אל הקדש**" – לעשות זאת בתהליך הדרגתי ובדרכים שהורו לנו רבותינו ז"ל – לדוגמא מכאן תוכחת מגולה, לכל אלו הממהרים לקפוץ לתוך תורת הקבלה, בגיל צעיר מידי ולפני ש"מילאו כריסם" בלימוד ש"ס ופוסקים.

בין אדם לחבירו

לעולם ישתדל אדם בהכנסת אורחים, שאין לך מצווה גדולה מזו. אמרו חכמים: בזמן שבית מקדש קיים מזבח מכפר על האדם, ועכשיו שאין בית מקדש קיים שולחנו של אדם מכפר עליו, שנותן פרוסה לעני.

ומובא במסכת שבת: גדולה הכנסת אורחים כהשכמת בית המדרש, רב דימי מנהרדעא אמר יותר מהשכמת בית המדרש. אמר רב יהודה אמר רב: גדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני שכינה. ושם מונה הגמרא מצווה זו בין שישה דברים שאוכלים פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא.

שואל ומשיב

שאלה: האם מותר לאכול דגים יחד עם חלב, או בגבינה, או בחמאה?

תשובה: מרן הבית יוסף ביורה דעה סימן פז כתב וזו לשונו: ומכל מקום אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה, כמו שנתבאר באורח חיים סימן קעג.

כן כתב הלבוש. והרמ"א בדרכי משה כתב על זה, ולא ראיתי מימי נזהרים בזה, וגם באורח חיים סימן קעג לא כתב אלא שלא לאכול דגים בבשר משום סכנה.

וכן העיר הפרישה והוסיף, שיש להוכיח להתיר מהגמרא חולין (קיא:) דגים שעלו בקערה מותר לאוכלם בכותח, הרי שמותר לאכול דגים בכותח. וכן כתב הש"ך וכן כתב הפרי חדש. הט"ז כתב, שהוא טעות סופר בבית יוסף, וצריך לומר שאין לאכול דגים עם בשר, שכן הוא באורח חיים סימן קעג. וכן כתבו המגן אברהם ומרן החיד"א במחזיק ברכה.

אולם בשו"ת חינוך בית יהודה כתב, מצאתי כתוב בשם מהר"ם מקראקא, על מה שכתב הבית יוסף שאסור לאכול דגים בחלב, וכתבו האחרונים שהוא טעות סופר וצריך לומר דגים בבשר, אבל בחלב מותר. אבל הוא מקיים הגירסא שלפנינו שאסור לבשל דגים בחלב משום סכנה, שחקר אצל חכמי הרופאים ואמרו שדווקא דגים המטוגנים עם חמאה מותר לאכול, מה שאין כן דגים המבושלים בחלב יש בהם סכנת חולי, כי טבע הדגים שמקררים מאד, וכן החלב רע ומזיק לגוף וכו' כידוע לרופאים, וחמירא סכנתא מאיסורא. וכן כתב בספר בית לחם יהודה וכן כתבו פוסקים ספרדיים רבים.

ומכל מקום לעניין חמאה עם דגים, שרבים הפוסקים האחרונים המקילים בזה, וכמו שכתב בשו"ת חינוך בית יהודה הנ"ל, שחכמי הרופאים אומרים שבדגים המטוגנים בחמאה אין לחוש משום סכנה. וכן כתב הבן איש חי וכן הוא בספר כף החיים שאפשר להקל בחמאה עם דגים, לכן בשעת צורך אפשר להקל.

סיכום: יש להימנע מלאכול דגים בחלב או עם גבינה משום חשש סכנה. אבל הנוהגים לאכול דגים בחמאה רשאים להמשיך במנהגם. ויוצאי אשכנז נוהגים להקל בכל זה, ויש להם על מי לסמוך. (עפ"י שו"ת יהוה דעת)

מפניני הפרשה - רעיון

יקירי ירושלים

"**ושילח ביד איש עיתי המדברה**" (פרק טז' – כא') למה הכוונה "איש עיתי" לדעת רש"י הכוונה היא לאיש המוכן לכך מיום אתמול. ולדעת הרשב"ם הכוונה לאיש הבקי בדרכים ובמדברות ורגילים בכל עת ששולחים אותו. ואילו החזקוני פירש שהכוונה עפ"י המדרש לאדם שהגיע זמנו למות תוך אותה שנה, שהרי הנושא את השעיר אינו עובר שנתו לכך היו בוררים על פי חכמת המזלות איש שהגיע זמנו למות תוך אותה שנה.

בעניין זה מובא במשנה במסכת יומא סו: "**מיקירי ירושלים (מחשובי העיר) היו מלווין אותו (היו מלווים מדי שנה את מוליך השעיר למדבר) עד סוכה ראשונה**" כלומר עד מקום הסוכה הראשונה, מתוך עשר הסוכות שהוקמו לאורך הדרך של מוליך השעיר "לעזאזל".

מהמשך המשנה נמצאנו למדים, שהסוכה הראשונה הייתה במהלך של אלפים אמה מירושלים – הוא "**תחום שבת**", שמותר לעבור בו ביום הכיפורים.

שואל על משנה זו רבי מרדכי יהודה לייב זק"ש: לכאורה תמוה הדבר, הרי אותם חשובי ירושלים שיכלו לשאוב שפע של קדושה מן המעמד הנשגב של כהן גדול במקדש ביום הכיפורים – העדיפו לצאת מתחומי בית המקדש בעיצומו של היום הקדוש, כדי להנעים את דרכו של מוליך השעיר מחוץ לחומות ירושלים ולהיות לו לצוותא. והנה צא וראה שאנשים אלה מצוינים לשבח בפי חז"ל המכנים אותם "יקירי ירושלים".

ומשיב על כך, שאדרבא ממשנה זו נמצאנו למדים את סדר העדיפויות ולמדים שגדולה מידת החסד שבין אדם לחברו שבליווי ה 'איש עיתי', אפילו יותר משהייה במחיצת הכהן הגדול במקדש ביום הקדוש ביותר בשנה...

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

ר"ר גלעד בן ושרית אלמליח הי"ד ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה

ווהב נתן בן אהרון שרעבי ז"ל ששון בן אסתר ברזאני ז"ל

נאג'י בן עבדאלה מוצפי ז"ל פרץ בן כוכבה ומיכאל עטיה ז"ל

ר' פסח אבינעם בן שמשון ויונה וינוגרד ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

יוסף בן שולמית שרם ז"ל טל בן יפה ואברהם אביטל ז"ל

הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב ז"ל הי"ד

אסתר בת שיפרה פוזיילוב ז"ל רחל בת איזה עזרד ז"ל

חנה שלום בת עובדיה ומרים טיירי ע"ה

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

בס"ד יא' לחודש איר ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גיליון מספר 30
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

שבת קודש
אחרי מות קדושים
אבות פרק ג' מפטירים:

תימנים וספרדים ביחזקאל פרק כ'.
תימנים: "ויהי בשנה השביעית"
ספרדים: "ויהי דבר ה' אלי"
אשכנזים: "הלא כבני כושיים" (עמוס)

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת:	19:08
יציאת השבת:	20:07
זמן רבנו תם:	20:41

שינה עם התפילין - עפ"י פסיקת מרן בש"ע ופוסקים האחרונים

קדושת תפילין גדולה לכן, חייב אדם לא להסיח דעתו מהם. המצווה שיהיו על האדם כל היום, אך מפני שצריכים גוף נקי ושלא יסיח דעתו מהם, נהגו לא להניחם כל היום. בשינה עם התפילין קיימות שתי בעיות: א. שמא יפיח בהן בלי לשים לב. ב. שמא יסיח דעתו מהן.

מקור בתלמוד

המקור בתלמוד לאיסור שינה עם תפילין הוא במסכת ברכות דף כג: ומפשטות משמע שאיסור השינה עם תפילין הוא איסור גורף, ללא יוצא מן הכלל - שנת קבע ושנת עראי, וכך משמע גם מדברי רבא לעיל שאמר שאין לישן עם התפילין ולא חילק: **תנו רבנן: לא יאחז אדם תפילין בידו וספר תורה בזרועו ויתפלל, ולא ישתין בהן מים, ולא יישן בהן לא שינת קבע ולא שינת עראי.** אולם הגמרא בסוכה דף כו. מחלקת בין מצבים שונים ומגמרא זו יוצא, שאם התפילין מונחות בידיו – איסור השינה הוא גורף, שחשש שמא ייפלו מידו, ואם הן מונחות על ראשו – שינת קבע אסורה, אך שינת עראי מותרת. הסברא בחילוק זה הוא שבשינת עראי אין חשש שיפיח בהם, מה שאין כן בשינת קבע: "...**תני חדא: ישן אדם בתפילין שינת עראי אבל לא שינת קבע, ותניא אידך: בין קבע בין עראי, ותניא אידך: לא קבע ולא עראי? לא קשיא: הא - דנקיט להו בידיה, הא - דמנחי ברישיה, הא - דפריס סודרא עלויה. וכמה שינת עראי? תני רמי בר יחזקאל: כדי הלוך מאה אמה".**
מפרש רש"י: דנקיט להו בידיה: לא קבע ולא עראי, שמא יפלו מידו: דמנחי ברישיה: עראי מותר, וקבע אסור, שמא יפיח: דפריס סודרא עלייהו. הניחם אצל מראשותיו, בין קבע בין עראי, דלא ניתנה תורה למלאכי השרת:

על חילוק זה בגמרא הקשו הראשונים: אומנם נכון הוא שבשינת עראי אין חשש שיפיח, אך עדיין לכאורה ישנה בעיה נוספת, שאסור להסיח את הדעת מהתפילין כאשר הן עליו, ואם כן, מדוע שינת עראי מותרת?

רא"ש

על כך השיב הרא"ש בהלכות תפילין, סימן כא' שאין היסח דעת אלא כשעומד בקלות ראש ובשחוק. אבל כשמתעסק בצרכיו אעפ"י שעוסק במלאכתו ואין דעתו עליהם אין זה נקרא היסח הדעת, לכן כשמתנמנם אין כאן היסח הדעת כי הוא שוכח הבלי העולם ואין כאן קלות ראש.

למעשה, נחלקו הפוסקים הראשונים האם שינת עראי כאשר התפילין עליו מותרת או לא. לדעת בעל המאור (ר' זרחיה הלוי), ולדעת הרא"ש ורבנו יונה מותר לישון שינת עראי בתפילין. זאת בהתבסס על הגמרא בסוכה הנ"ל ועל ברייתא בברכות כד. שם כתוב ששינת עראי ביום מותרת.

רמב"ם

הרמב"ם בהלכות תפילין, פרק ד' - טו' עפ"י הגמרא הנ"ל בסוכה הכריע להלכה שמותר לישון שינת עראי עם תפילין עליו, בתנאי שיעשה פעולה שתמנע ממנו לישון שינת קבע, כגון שישן בישיבה וראשו בין ברכיו.

ראב"ד

הראב"ד מובא ב 'כסף משנה' פרק ד' הלכה טו' השיג על הרמב"ם וכתב שכל זמן שהם בידו לא יישן בהם כלל שמא יפלו מידו, אבל אם הם מונחים עליו מותר לישון בהם שנת עראי, מפני שאין חשש שיפלו.

פסיקה להלכה בשו"ע

בפסיקת מרן בשו"ע בסימן מד' סעיף א' למעשה, ציטט את לשון הרמב"ם ללא חולק: **כל זמן שהתפילין בראשו או בזרועו, אסור לישן בהם אפילו שינת עראי, אלא אם הניח עליהם סודר ולא היתה עמו אשה, ישן בהם שינת עראי. וכיצד הוא עושה? מניח ראשו בין ברכיו, והוא יושב וישן.**
במשנה ברורה ס"ק א' כתב שזה משום הגזירה שמא יבוא להפיח בהם וע"י הנחת הסודר עליהן יזכור שיש תפילין עליו ולא יבוא להפיח.
נדגיש שדיני השינה בתפילין נאמרו בהנחה שאדם מניח תפילין במשך כל היום, ומדי פעם 'חוטף' תנומה קלה, מעין 'שינת עראי'. אך בזמננו שמניחים תפילין רק בזמן תפילת שחרית, בוודאי שראוי לא לישון כלל באמצע התפילה.

פסקי תשובות

מכל מקום, למעשה, כתב בפסקי תשובות בסימן מד' אות א' שיש ללמד זכות על אלה שנרדמים עם תפילין על ידיהם, כל עוד לא שוקעים בשינה.

'ילקוט יוסף'

בילקוט יוסף סימן מד' סעיף א' פסק כלשון מרן בש"ע וכתב שראשו בין ברכיו זה כדי שלא יבוא לשינת קבע וההדגיש שלא ישן במיטה.

'כף החיים'

ב 'כף החיים' סימן מד' סעיף ג' הביא את דעת האר"י הקדוש שהקפיד מאוד בעניין היסח הדעת מהתפילין ושיש להימנע מהיסח דעת מהתפילין אפילו לרגע ובוודאי שיש להימנע משינה בתפילין ואפילו רגע אחד.
נציין שאם מזיזים את התפילין (ראש ויד) לגמרי ממקומם אפשר להקל לישון בהם שינת עראי. וכן, מי שנרדם בתפילין, ואפילו עבר וישן שינת קבע, אינו חוזר ומברך כשמקיץ משנתו, כיון שהתפילין עליו כל אותו הזמן. ואם חלץ את התפילין על מנת לישון, אפילו שינת ערעי, חוזר ומברך כשלובשן שוב.
סיכום: אין לישון עם התפילין עליו, אפילו שינת עראי, ומי שנאלץ לעשות זאת, ישן בישיבה וראשו בין ברכיו, כדי שלא ירדם. מי שנרדם עם התפילין אפילו שינת קבע, כשנעור אינו צריך לחזור ולברך עליהם.

פינת העורך

"**כתונת בד קודש ילבש...**" (פרק טז' ד') מבאר ה"אור החיים" הקדוש זצ"ל, שהכתוב מדגיש, שלא נחשוב שרק בגדי הכהונה הגדולה, צריכים להיות של קודש, אבל כותונת - שכל אדם לובשה, היא לבוש בסיסי ויכולה להיות של חולין, אלא הכותונת והמכנסים, אף הם קודש.
מכאן שלא רק מעשים רוחניים נשגבים כגון תפילה ולימוד תורה הם קודש, אלא גם המעשים בסיסיים כאכילה, שתיה ושיחה יש לעשות בקדושה.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לרותם גרנות הי"ו וזמרת לייטנר הי"ו לרגל אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם.
יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו לחופתכם בקרוב ותיזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסודות איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאביגיל ומוריאל עקנין הי"ו לרגל הולדת בתם ארבל הי"ו (נכדה למאיר וסיגל עקנין הי"ו).
יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו לגדלה, יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

ברכה שאין בה שם ומלכות אינה ברכה

בגילון של שבת תזריע מצורע הובאו מקורות בתלמוד ובפוסקים הראשונים לנושא זה – בגיליון זה נשלים את הנושא מפסיקת מרן בשו"ע.

פסיקה להלכה בשו"ע

פסק מרן להלכה בשו"ע כדעת רבי יוחנן, שצריך להזכיר בברכה שם ומלכות וחובה גם להזכיר תיבת העולם: **"כל ברכה שאין בה הזכרת שם ומלכות, אינה ברכה, ואם דילג שם או מלכות, יחזור ויברך, ואפילו לא דילג אלא תיבת העולם, לבד, צריך לחזור ולברך, דמלך לבד אינה מלכות".**

משנה ברורה וביאור הלכה

במשנה ברורה סימן ריד' ס"ק ג' כתב **"אבל אם דילג תיבת אתה אינו מעכב בדיעבד"** ובביאור הלכה בד"ה "ואפילו לא" הביא את דעת ספר "אבן העוזר" החולק על דעת מרן שמי שמברך ודילג על תיבת העולם בלבד לא יצא ידי חובת הברכה וצריך לחזור, וסיכם שאמנם ראיותיו אינן הכרחיות, אבל ראוי לחשוש לדעתו.

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן בסימן ריד' סעיף א' כתב, שאם המברך דילג על "אלוקינו" שבברכה, אינו צריך לחזור. בסעיף ב' וסעיף ג' כתב כמה הסברים לכך שבברכות של תפילת שמונה עשרה ועוד ברכות אין שם ומלכות.

"וזה שבברכת אבות בתפלה ליכא מלך העולם דכיון שאומרים אלוקי אברהם הוי כמו מלכות דאברהם אבינו המליך את הקב"ה על כל העולם כולו וכן בברכת מגן אבות (מעין שבע)...ויש אומרים שזה שאמרו חז"ל כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה זהו בברכת הנהנין וברכת המצות וברכות הראייה שהם הודאה להקב"ה בזה שייך להזכירו יתברך במלך העולם, אבל תפילה שעיקרה היא בקשת צרכיו, אלא שמקודם צריך לסדר שבחו של מקום בזה לא אמרו חז"ל, ולכן אין בתפילה מלך העולם..."

כף החיים

בספר כף החיים ס"ק ג' כתב שבספר הלכות קטנות פסק שהאומר "אתה ה' אלוקינו" ולא הזכיר מלכות יצא. אולם הביא דעת פוסקים רבים החולקים עליו ואת דעת האר"י ז"ל על החשיבות להקפיד על נוסח מדוייק. **"...אמנם השדי חמד באסיפת דינים מערכת ברכות סימן א' אות לז' כתב על דברי הלכות קטנות הנזכר שדבריו תמוהים ומתבאר מדברי כל הפוסקים שאף שאומר אלוקינו כל שלא הזכיר מלכות לא מהני...וכן פסק הלבוש כדברי מרן ז"ל דאם דילג שם או מלכות, אפילו תיבת העולם לבד צריך לחזור ולברך... וכן משמע מדברי האר"י ז"ל בשער הכוונות דף ג. ובספר פרי עץ חיים שער הברכות פרק ב' שכתב טעם בסוד לכל תיבה ותיבה שבנוסח הברכה...וכן המנהג להורות כדברי מרן ז"ל שאם דילג שם או מלכות או אפילו תיבת העולם שחוזר ומברך..."**

בס"ק ה' כתב בשם הרמב"ם שאדם שעושה מצווה ולא בירך עליה, אם זו מצווה מתמשכת, כגון ישיבה בסוכה, כל זמן שהוא ממשיך לקיימה יכול לברך עליה, אבל אם זו מצווה שעשייתה נגמרת מיד, כגון שחיטה, אם לא בירך עליה, אחרי עשייתה לא יכול לברך עליה: **"כתב הרמב"ם פרק י"א מברכות, העושה מצוה ולא בירך, אם הוא מצוה שעדיין עשייתה קיימת כגון ציצית תפילין סוכה מברך אחר שנתעטף וכו', אבל אם שחט או כסה או מל בלא ברכה אינו חוזר ומברך אחר עשייה וכן כל כיוצא בזה...מגן אברהם ס"ק א'. ואם נטל לולב ושכח ולא בירך קודם לקיחה יברך קודם הנענוע. מגן אברהם סימן תרנ"א ס"ק יא' ולבושי שרד שם. וכן כתב אשל אברהם בסימן זה".**

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן ריד' אות א' כתב שמסקנת הפוסקים היא שלכתחילה אין לשנות כלל מנוסח הברכות שתיקנו אנשי כנסת הגדול, וכן הוסיף עוד דברים בענייני ברכות שחשוב להקפיד עליהם.

"...ומסקנת הדברים ועפ"י עוד אחרונים, לכתחילה יזהר אדם שלא לשנות אף תיבה אחת מטופסי הברכה שתיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה וחז"ל הקדושים כי בכל תיבה ותיבה יש כמה סודות וענינים גבוהים ורמים. ובדיעבד כל שאמר או שמע תיבת 'ברוך' ושם אחד משבעה שמות שאינם נמחקים ו'מלך העולם' ונוסח סיום הברכה, אפילו בשאר לשונות ואפילו לא בדקדוק כטופס נוסח חז"ל אלא אמר משמעות הדברים, יצא ידי חובתו ואינו חוזר ומברך".

"וברכה ארוכה שיש בה פתיחה וחתימה בשם או שם ומלכות, הרי הזכרת הפתיחה והחתימה לעיכובא. ואמצע הברכה - אם הזכיר עיקר הברכה ושורשה, אעפ"י שלא אמר בדיוק כנוסח חז"ל יצא ידי חובתו".

"ובברכת המצוות, אם דילג ולא אמר 'אשר קדשנו במצוותיו וציוונו' לא יצא ידי חובה, ואם לא תיקן עצמו תוך כדי דיבור מסיום הברכה חוזר ומברך (אם עדיין לא סיים עשיית המצוה), ובסיום הברכה אם טעה ואמר 'על' במקום שצריך לומר 'ל' ולהיפך (כגון שבירך 'על קביעת מזוזה' במקום 'לקבוע מזוזה'...) יצא ידי חובתו".

"וכל זה בין במברך עצמו ובין בשומע הברכה מפי אחר, שכל שלא שמע תיבות הברכה שהמה לעיכובא וכמו שנתבאר, לא יצא ידי חובתו וחוזר ומברך..."

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן ריד' כתב שאם לא הזכיר בברכה את המילה "העולם" בדיעבד יצא ידי חובה שספק ברכות להקל: **"כל ברכה שאין בה הזכרת שם ומלכות אינה ברכה, ואם דילג שם או מלכות יחזור ויברך. ויש אומרים שאפילו לא דילג אלא תיבת העולם לבד, צריך לחזור ולברך, דמלך לבד אינה מלכות. ויש חולקים, וספק ברכות להקל.**

סיכום

בספר עקידת יצחק במדבר שער עד' פרשת נשא כתב שעל מטבע הברכות לפי כוונתם ז"ל אמר דוד המלך ע"ה יודוך ה' כל מעשיך וגו'. כבוד מלכותך וגו'. להודיע לבני האדם גבורותיו וגו' (תהלים קמ"ה). שכוונת ההודאות והברכות שיתקנו אותם חסידיו לברך אותו בכל דבר, ובברכות אלו מזכירים את ה' וכבוד מלכותו כמו שאמרו כל ברכה שאין בה שם ומלכות אינה ברכה, וגם חותמים בה מעין גבורתו, כגון בורא פרי העץ או האדמה או עושה מעשה בראשית וכיוצא, כי הן כל אלה יפעל אל בכוח גבורתו הרצונית וזה ודאי מודיע לבני האדם גבורותיו אשר עליהם אמר - וגבורתך ידברו, כי בזה יקבלו כולם עול מלכותו אשר עליו אמר כבוד מלכותך יאמרו.

אכן, אנשי כנסת הגדולה ובראשם עזרא הסופר, תקנו את נוסח הברכות והתפילות. ושלושה סוגים של ברכות תקנו חכמים: א) ברכות הנהנין, שהן ברכות שבח על ההנאה שאדם נהנה בעולמו של הקב"ה. ב) ברכות על המצוות, ועניינן לכוון את דעתו של האדם למצווה שהוא עומד לקיים. ג) ברכות הודאה ושבח, כדוגמת ברכות השחר וברכות הראייה. ויש ברכות שבח שיש בהן בקשה, כמו הברכות שבתפילת שמונה עשרה.

אין לשנות בנוסח הברכות, ואדם ששינה בנוסח הברכה, אם לא אמר 'ברוך', או שלא הזכיר את שם ה' או אלוקינו ואת מלכותו "מלך העולם", או שהשמיט את עיקר תוכנה של הברכה, לא יצא ידי חובת הברכה.

אומנם להלכה מי שלא הזכיר בברכה את המילה "העולם" בדיעבד יצא ידי חובה ואינו חוזר לברך מצד שספק ברכות להקל, אולם הרוצה לחזור ולברך יש לו על מי לסמוך.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ה' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח אל הנחילות מזמור לדוד**" מלבי"ם מפרש שהמזמור הזה נחלק לשני חלקים. חלק א' עד פסוק ט', הוא כעין הצעה לגבי התפילה ואיך יתרגש לב המתפלל לה', וחלק ב' הוא הבקשה, מה' יתברך שיצילהו מיד שורריו (רודפיו).

את פסוק ח' ו' וז': ביאר שכוחות ה' יתברך הם רק לטובה. את פסוק ח': ביאר שהיות וכוחות ה' יתברך הם רק לטובה, הרי שיש הבדל גדול בין העובד ה' המתפלל לאלוקיו, ולבין בן ניכר המשתחווה לאלילים.

את פסוק ט': ביאר שבפסוק זה מתחיל להציע מבוקשו, ומבקש מה' שיורהו ה' דרך הקדש של התורה ושלא יטה ממנה.

את פסוק י': "**כי אין בפיהו נכונה קרבם הוות קבר פתוח גרונם לשונם יחליקון:** מבאר מלבי"ם, שמה שאמר בפסוק הקודם: שהפה מציין תמיד את הדבור החיצוני, והלשון מציינת הדבור הפנימי המדובר בעצה והשכל, ובמילה שוררי שבפסוק הקודם כיוון לאלו שבפיהם החיצוני מדברים איתו טובות, אבל בלשונם לשון רמיה וחלק יכוננו להשחיתו, ומצד זה אמר כי הטוב הנראה בפיהם ודבורם החיצוני אין בפיהו נכונה, כי לשונם יחליקון בחלקת לשון והוצאת דיבה, ומצייר כאילו קרבם הוא השאול והאבדון.

כמו שאמר קרבם הוות וגרונם הוא הקבר הפתוח, שבו ירד המת טרם רדתו שאולה, ולשונם הוא מקום חשך וחלקלקות שבו יחליק החולך עליו ויפול אל הבור וחקבר, עד שהבא על לשונם יחלק ויפול אל גרונם שהוא הבור וחקבר, ומשם אל קרבם ששם החות והשבר שאול ואבדון, והיא מליצה עמוקה על רוע מחשבותיהם ונכליהם...

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית. בתחילת פרק א' מזהיר אב את בנו להתרחק מחברת אנשים שליליים, שיכולים לפתותו להרע בדרכי פיתוי שונים. מפני שכך הם אורחות הרשעים ללכוד את הנפתה כיונה פותה להילכד ברשתו.

פסוק כד' מבאר מלבי"ם שהחוכמה מפצירה בבני האדם לדרכי החוכמה, מפני שכוחות נפש האדם הוכנו לקבלם. את פסוק כה': ביאר שהוא ביטוי לאכזבה להתעלמות מההפצרות לשוב לדרכי החוכמה: את פסוקים כו' וכז': ביאר שזו תגובת החוכמה להתעלמות זו, ושהיא תלעג להם בעת פחדם.

את פסוק כח' ביאר שהוא מבטא את התוצאה השלבית מהתרחקות זו, מכסילים, שיודעים את חקי החכמה ולא שומרים אותם משום שלא גוברים על תאוותיהם, לדרגת אווילים שמסתפקים לגבי חוקי החכמה או לדרגת פתאים שאין יודעים חקי החכמה כלל.

את פסוק כט' ביאר שמתייחם למדרגת הכסילים שעל ידי תאוותם אינם רוצים בדעת כלל, ואינם לומדים מוסר ויראת ה'. את פסוק ל ביאר שהם לא רצו את עצת החוכמה ולקבל את חוקיה, בין מצד שנותנת להם עצה מצד השכל, בין ע"י פחד העונש. את פסוק לא', **ביאר** כביטוי של התוצאה וקבלת העונש על שהלכו בדרכיהם המושחתים ולא בדרכי החוכמה.

את פסוק לב': "**כי משובת פתים תהרגם ושלוות כסילים תאבדם**" מבאר מלבי"ם בהלוקה בין כסילים לפתאים: "...**הפתאים אין יודעים חקי החכמה כלל, והם י"ל שובבות ששכלם שוכב, וזה תהרגם, והכסילים הם יודעים חקי החכמה ואינם שובבים בשכלם, רק סרים מדרכי החכמה בעבור תאותם וע"י שרוצים בשלוה ובתענוגי העוה"ז, לכן שלות כסילים תאבדם שלוה הזאת תאבד אותם בין בעוה"ז בין בעוה"ב, והוא גרוע מן הריגה שהוא רק בעוה"ז כי הפתאים הם שוגגים וי"ל חלק לעוה"ב, לא כן הכסילים בזדון:**

את פסוק לג': "**ושומע לי ישכן בטח ושאנן מפחד רעה**" מבאר מלבי"ם כסיכום: "**ושומע לי ישכן בטח, שבוטח בליבו על חוכמתו, ושאנן מפחד רעה שהחכמה תשמרהו מכל פחד הבא מבחוץ שלא תאונה אליו רעה**".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. איזה כהן מבצע את העבודה במקדש ביום הכיפורים?

א. הכהן שנחשב לצדיק מכולם. ב. כל כהן מעל גיל 25 שנה והוא נשוי.

ג. רק הכהן הגדול. ד. הכהן המבוגר ביותר.

2. איזה סוג בגדים לבש הכהן הגדול כאשר נכנס לקודש הקודשים?

א. בגדים מהודרים מזהב. ב. בגדים רגילים שהביא מהבית.

ג. בגדי הלבן. ד. בגדי הלבן, ובנוסף לבש גם את הציץ.

3. כמה שעירי עיזים נדרשו לעבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים?

א. שני שעירי עיזים. ב. שלושה שעירי עיזים.

ג. שנים עשר שעירי עיזים, אחד לכל שבט. ד. שעיר עיזים אחד.

שאלה עפ"י פירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

9. מה פירוש הציווי "...וְאֶת-שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ..." (פרק יט')?

א. לזכור את יום השבת. ב. לשמור את השבת.

ג. לשמור את מצוות שמיטת האדמה ושמיטת כספים. ד. ב' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. כי גרים הייתם בארץ מצרים." (פרק יט') איזה פתגם נלמד מהפסוק?

א. מום שבך אל תאמר לחברך. ב. ואהבת לרעך כמוך.

ג. עבירה גוררת עבירה. ד. תשובות א' וב' נכונות.

5. "מוֹת יוּמָת עַם הָאָרֶץ יִרְגְּמֵהוּ בָאָבֶן" (כ') מה הכוונה: עם הארץ?

א. העם שבגינו נבראה הארץ. ב. אדם שאינו לומד תורה.

ג. עם שעתיד לירש את הארץ ע"י המצות. ד. תשובות א' וג' נכונות.

6. "דַּבֵּר אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל..." (יט') כיצד נאמרה הפרשה ומדוע?

א. לראשי השבטים, כי רוב גופי תורה תלויים בה. ב. לכל אחד ואחר.

ג. בהקהל, כי רוב גופי תורה תלויים בה. ד. כמו שנמסרה כל התורה.

שאלה עפ"י פירוש האיבן עזרא כיתות ז' ו ח'

10. "מִזַּרְעֲךָ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר לַמֹּלֶךְ ..." (פרק יח') למה הכוונה "למולך"?

א. עבודה זרה, בה מעבירים את הבן בין שני מדורות אש. ב. שם של צלם.

ג. עבודה זרה בה נותנים את הבן הבכור למלך. ד. תשובות א' וב' נכונות.

ברכות והודעות

"שיר השירים – קודש קדשים..." (זוהר פרשת תרומה) – הזדמנות!!! להצטרף לשיעור חדש – שיר השירים ביאור גאולי מעמיק - גברים ונשים - ביום שבת בשעה 16:15 - בבית הכנסת הספרדי.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941